

Aanvullend onderzoek

Vleermuisonderzoek, Andel

 BTL
Advies

part of idverde
LEVEN EN NUTTIGHEID IN NEDERLAND

COLOFON

Aanvullend onderzoek (vleermuis) Vleermuisonderzoek Andel

OPDRACHTNEMER	BTL Advies B.V. Willemssplein 2-4 5211 AK 's-Hertogenbosch T: 073 205 11 00 E: advies@btl.nl
OPGESTELD DOOR	Matthias Koster (Landschapsecoloog)
GETOETS DOOR	Stefan de Klepper (Adviseur ecologie)
OPDRACHTGEVER	Woonservice Meander t.a.v. Dhr. J. Bakkeren Lijnbaan 1 4251 CS Werkendam
FOTO VOORBLAD	Impressie van het plangebied te Andel
PROJECTNUMMER	722190027
STATUS	DEFINITIEF
VERSIE	1.0
DATUM	9 oktober 2019

INHOUDSOPGAVE

COLOFON	2
INHOUDSOPGAVE	3
1 INLEIDING	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Plangebied	4
2 WERKWIJZE	5
2.1 Doel	5
2.2 Werkwijze vleermuisonderzoek	5
3 ONDERZOEKSRESULTATEN	6
3.1 Samenvatting Quicksan flora en fauna	6
3.2 Bevindingen vleermuisonderzoek	6
4 TOETSING AAN NATUURWETGEVING	9
5 CONCLUSIE EN ADVIES VERVOLGSTAPPEN	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
LITERATUURLIJST	12

1 INLEIDING

Dit hoofdstuk gaat in op de aanleiding van het aanvullende onderzoek. Eveneens is het plangebied kort toegelicht.

1.1 AANLEIDING

Woonservice Meander is voornemens om ten behoeve van de duurzaamheid meerdere woningblokken in Andel te renoveren. Daarnaast is Woonservice Meander voornemens om bebouwing te slopen en duurzamere woningen op dezelfde locaties te realiseren.

Uit de resultaten van de quickscan (BTL Advies, 2018) in het plangebied blijkt de bebouwing geschikt te zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. Om aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen aan te tonen dan wel uit te sluiten heeft een aanvullend vleermuizenonderzoek plaatsgevonden in het plangebied.

1.2 PLANGEBIED

Het plangebied is uitvoerig beschreven in de eerder uitgevoerde quickscan (BTL Advies, 2018). Het plangebied bestaat uit 4 woningblokken. Deze woningblokken zijn gelegen aan de Koolmeespadij, Dokter Esseveldlaan, Kon. Emmastraat en de Langenhof te Andel (Figuur 1). De woningblokken aan de Kon. Emmastraat en de Langenhof worden gerenoveerd. De woningblokken aan de Dokter Esseveldlaan en het Koolmeespadij worden gesloopt. Het omliggende gebied kenmerkt zich door bebouwing en groenstructuren in de vorm van tuinen, perken, bomen en grasvelden. Het plangebied zelf bestaat uit meerdere tuinen en bebouwing.

Figuur 1. Ligging en begrenzing van de plangebieden (blauw omkaderd: te renoveren panden, rood: te slopen panden) te Andel (Bron: GoogleMaps).

2 WERKWIJZE

In dit hoofdstuk is kort de werkwijze van dit aanvullende onderzoek toegelicht.

2.1 DOEL

Het doel van het aanvullend onderzoek is het vaststellen van verblijfplaatsen van vleermuizen binnen het plangebied en het gebruik van het plangebied als foerageergebied en vliegroute. Indien verblijfplaatsen worden aangetroffen in het te onderzoeken gebied dient dit aanvullende onderzoek als basis voor de ontheffing van de voorgenomen werkzaamheden.

In deze rapportage van het aanvullend onderzoek is beschreven welke soorten onderzocht zijn, welke functies het plangebied heeft voor deze soorten en welke vervolgstappen eventueel nodig zijn om negatieve effecten te voorkomen (mitigatie).

2.2 WERKWIJZE VLEERMUISONDERZOEK

Uit de eerder uitgevoerde quickscan is gebleken dat de te slopen en te renoveren bebouwing kan fungeren als zomer- en paarverblijfplaats voor vleermuizen.

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd conform het vleermuisprotocol uit 2017 (Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging). Hiervoor zijn veldbezoeken uitgevoerd in de kraam- en paarperiode. Deze perioden vallen samen met aanwezige zomer- en paarverblijfplaatsen van vleermuizen. Door de grootte van het plangebied is dit opgedeeld in twee deelgebieden. Op deze manier wordt voldoende overzicht verkregen van het plangebied en het gebruik van het plangebied door de vleermuizen. Door het plangebied op te delen in twee deelgebieden wordt met de uitvoering van één ecoloog voldaan aan de 75% zicht op het plangebied.

Doordat het onderzoek in de paarperiode niet afhankelijk is van de schemering wordt al met drie gerichte veldbezoeken voldaan aan de onderzoekseisen.

Vleermuizen zijn nachtactieve dieren. Om deze reden zijn de veldbezoeken in de schemering en in de nacht uitgevoerd. Tijdens de veldbezoeken is gewerkt met een bat-detector (type Pettersson D240x) om eventueel aanwezige vleermuizen waar te nemen. Specifiek is gelet op verblijf-indicerend gedrag, zoals zwermen, in- en uitvliegen en baltsgedrag.

In tabel 1 is een overzicht weergegeven van de uitgevoerde onderzoeken.

Tabel 1. Onderzoekperioden te onderzoeken soorten conform de soortenprotocollen

DATUM	TIJD	WAARNEMER	WEERSOMSTANDIGHEDEN	TYPE VELDWERK
22-05-2019	21.30-23.30	J. Willems	Droog, matig bewolkt, windstil, ca. 14 graden	Onderzoek kraamperiode
23-05-2019	21.40-23.40	J. Willems	Droog, matig bewolkt, windstil, ca. 14 graden	Onderzoek kraamperiode
22-06-2019	03:15-05:15	J. Willems	Droog, onbewolkt, windstil, ca. 13 graden	Onderzoek kraamperiode
23-06-2019	03:15-05:15	J. Willems	Droog, onbewolkt, windstil, ca. 14 graden	Onderzoek kraamperiode
19-08-2019	22:00-00:00	J. Willems	Droog, matig bewolkt, windstil, ca. 14 graden	Onderzoek paarperiode
20-08-2019	21:50-00:00	J. Willems	Droog, onbewolkt, windstil, ca. 19 graden	Onderzoek paarperiode
30-09-2019	19:15-21:15	M. Koster	Droog, bewolkt, windstil, ca. 13 graden	Onderzoek paarperiode

3 ONDERZOEKSRESULTATEN

In dit hoofdstuk zijn de bevindingen van de veldbezoeken beschreven en toegelicht. Tevens zijn de resultaten van de eerder uitgevoerde quickscan hier kort beschreven.

3.1 SAMENVATTING QUICKSCAN FLORA EN FAUNA

Broedvogels

Tijdens het veldbezoek zijn een beperkt aantal vogels aangetroffen in het plangebied. De bebouwing binnen het plangebied fungeert als broedlocatie voor vogelsoorten als spreeuw, maar niet voor gierwaluw en huismus. Daarentegen kunnen de groenstructuren in het plangebied wel fungeren als broedlocatie voor verschillende vogels.

Vleermuizen

Het plangebied kan fungeren als foerageergebied voor vleermuizen. Het gaat hierbij zowel om de aanwezige groenstructuren als aanwezige bebouwing. De bebouwing in het plangebied kan fungeren als verblijfplaats voor vleermuizen (paar- en zomerverblijfplaats). Aanbevolen is om onderzoek te doen naar de functionaliteit als verblijfplaats van het plangebied voor deze soortgroep.

Grondgebonden zoogdieren

In het plangebied zijn geen sporen aangetroffen van de eekhoorn of van de steenmarter, hierdoor worden deze soorten niet verwacht in het plangebied. Het plangebied kan daarentegen wel fungeren als foerageer- en migratiegebied voor algemeen voorkomende grondgebonden zoogdieren.

Amfibieën

Direct grenzend aan het plangebied zijn geen watervoerende watergangen aanwezig, waardoor voortplantingsbiotoop van amfibieën in en direct grenzend aan het plangebied uitgesloten zijn. Daarentegen kunnen de groenstructuren in en rondom het plangebied fungeren als landbiotoop voor algemeen voorkomende amfibieën.

3.2 BEVINDINGEN VLEERMUISONDERZOEK

Alle relevante waarnemingen zijn in beeld gebracht in figuur 2. In de tekst worden verwijzingen gemaakt naar de nummers die corresponderen met het figuur.

3.2.2 Kraam- en zomerperiode

Doordat het plangebied niet in 1x goed onderzocht kon worden door één ecoloog zijn voor het eerste gehele kraamverblijfbezoek 2 verschillende rondes uitgevoerd. De eerste veldbezoeken in de kraamperiode zijn uitgevoerd op woensdag 22 mei en donderdag 23 mei 2019. Doordat 2/3 van het dak van het blok Langenhof 22-26 al er af is gehaald, kon dit woningblok niet meer worden onderzocht op de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen.

Tijdens beide veldbezoeken zijn meerdere gewone dwergvleermuizen waargenomen. In de meeste gevallen betrof het overvliegende en kortstondig foeragerende exemplaren. Tijdens het veldbezoek op 23 mei zijn rond zonsopgang 3 uitvliegende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Deze exemplaren vlogen uit bij de woning van Kon. Emmastraat 13 (gele ster; zie figuur 2). Het gaat hier om een verblijfplaats onder het bestaande dak.

Ten tijde van het veldbezoek op 23 mei zijn meerdere reeds opgehangen vleermuiskasten gecontroleerd. Het gaat hierbij om de kasten aan de woning van Kon. Emmastraat 13 en de bomen rondom dit woningblok. Vleermuizen zijn in deze kasten niet aangetroffen.

De tweede ronde kraamverblijfbezoeken zijn uitgevoerd op 22 en 23 juni 2019.

Tijdens beide veldbezoeken zijn meerdere gewone dwergvleermuizen waargenomen. In de meeste gevallen betrof het overvliegende en kortstondig foeragerende exemplaren. Tijdens het veldbezoek op 22 juni zijn rond de zonsopkomst 2 invliegende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Deze exemplaren vlogen in bij het dak van Kon. Emmastraat 13.

Op 23 juni is een invliegende gewone dwergvleermuis vastgesteld bij de woning aan de Dokter Esseveldlaan 8 (rode ster, zie figuur 2). Tijdens het veldbezoek zijn in en rondom het plangebied meerdere foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen.

Eveneens zijn de aanwezige vleermuiskasten onderzocht. In de kasten zijn geen exemplaren aangetroffen. Door het onderzoek in de kraamperiode is vastgesteld dat in het plangebied 2 zomerverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuizen aanwezig zijn. De eerste bevinden zich onder het dak van Koningin Emmastraat 9 (3 exemplaren). Daarnaast bevindt zich een zomerverblijfplaats van één exemplaar onder het dak van Dokter Esseveldlaan 8.

3.2.3 Paarperiode

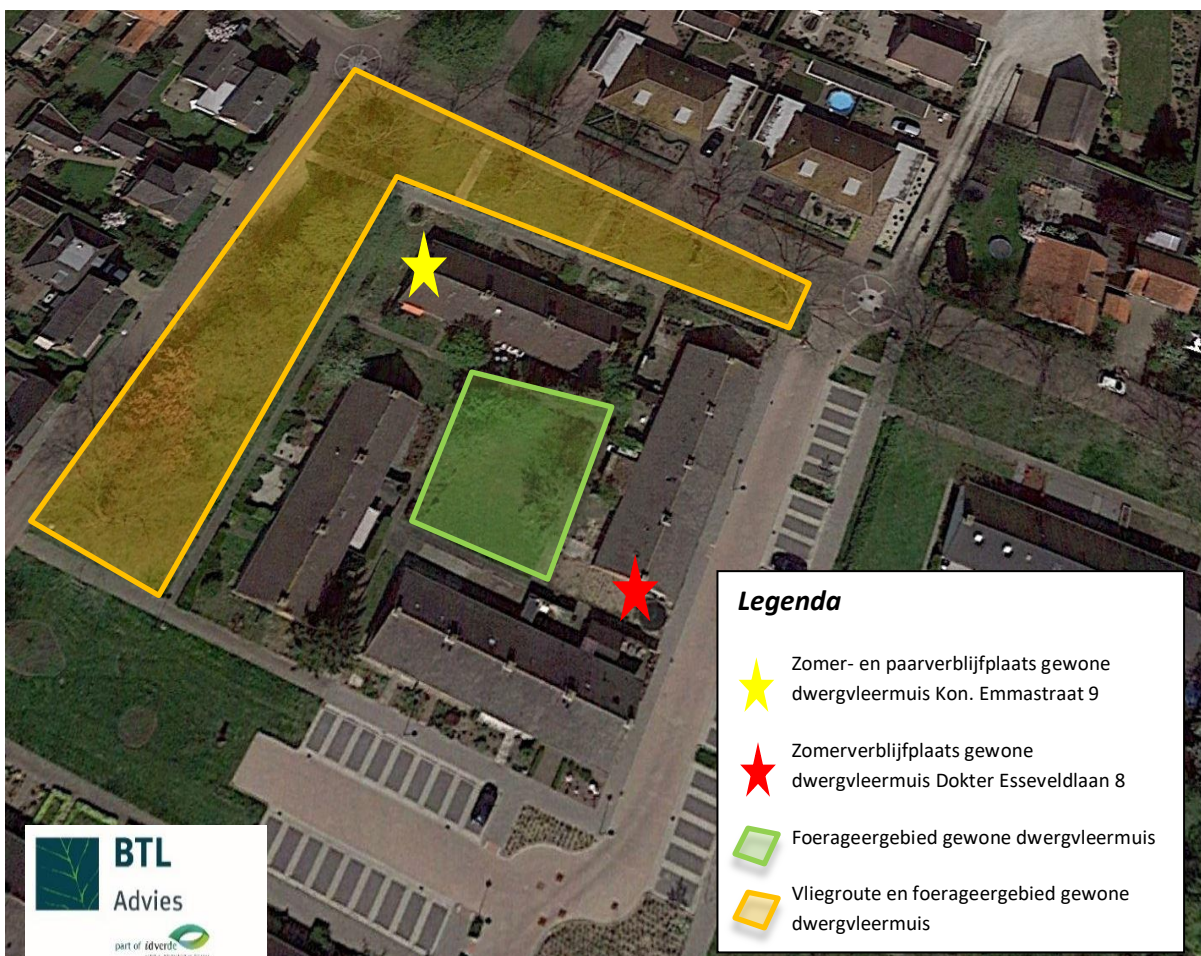
Tijdens de eerste twee veldbezoeken zijn geen waarnemingen gedaan die paarverblijven binnen het plangebied doen indiceren. De activiteit van vleermuizen was tijdens het veldbezoek beduidend lager dan in de kraamperiode. Slechts een enkele foeragerend exemplaar van de gewone dwergvleermuis is waargenomen.

Op de binnenplaats en ter plaatse van de noordelijke bomenrij zijn in het begin van het veldbezoek meerdere foeragerende en overvliegende gewone dwergvleermuizen aangetroffen.

Daarnaast is een laatvlieger waargenomen. Dit exemplaar werd overvliegend waargenomen en had verder geen binding met het plangebied.

Tijdens het derde paarverblijfbezoek (30 september 2019) zijn meerdere waarnemingen gedaan van baltsende gewone dwergvleermuizen. Het gaat hierbij om paarverblijfplaatsen in het woningblok aan de Koningin Emmastraat. Langs de bomenrijen aan de Koningin Emmastraat en de Langenhof zijn gedurende het veldbezoek meerdere foeragerende en overvliegende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Daarnaast zijn tijdens het veldbezoek meerdere overvliegende laatvliegers en rosse vleermuizen waargenomen. De waargenomen exemplaren vertoonden echter geen binding met het plangebied.

Uit het uitgevoerde onderzoek in de paarperiode is vastgesteld dat in het plangebied één paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aanwezig is. Het gaat hierbij om een paarverblijfplaats aan de kopse kant van de woning aan de Koningin Emmastraat 9. Het gaat hierbij om één exemplaar.

Figuur 2.: Functionaliteit van het plangebied, Woningblokken Andel, voor vleermuizen

4 TOETSING AAN NATUURWETGEVING

Onderstaand is getoetst of de voorgenomen activiteit effect kan hebben op vleermuizen. Voor onderbouwing van andere soortgroepen wordt verwezen naar de quickscan. Voor een toelichting op de Wetsartikelen staat onderstaand een tekstkader met daarin de relevante wetsartikelen voor uw werkzaamheden.

Habitatrichtlijnen (Artikel 3.5)

Alle soorten vleermuizen zijn beschermd evenals alle typen vaste rust- en verblijfplaatsen. Het plangebied fungeert als onderdeel van het leefgebied van vleermuizen. Rondom de woningblokken zijn verschillende openingen aanwezig die door vleermuizen benut kunnen worden als invliegopeningen voor een rust- en verblijfplaats.

Gewone dwergvleermuis

De voorgenomen sloop van het woningblokken aan het Koolmeespada leidt niet tot vernietiging van verblijfplaatsen van de vleermuizen. Overtreding van verbodsartikelen is dan ook bij dit woningblok niet aan de orde. Daarentegen leidt de sloop van het woningblok aan de Dokter Esseveldlaan tot vernietiging van een verblijfplaats (zomerverblijfplaats) van de gewone dwergvleermuis. De voorgenomen sloopwerkzaamheden leiden dan ook tot overtreding van verbodsartikel 3.5, lid 4.

De voorgenomen renovatie van het woningblok aan de Kon. Emmastraat leidt tot vernietiging en verstoring van verblijfplaatsen (zomer- en paarverblijfplaatsen) van de gewone dwergvleermuis. De voorgenomen renovatiewerkzaamheden leiden dan ook tot overtreding van verbodsartikel 3.5, lid 4.

Doordat de renovatiewerkzaamheden aan het Langenhof al uitgevoerd zijn, kan niet worden uitgesloten dat verblijfplaatsen van vleermuizen zijn verstoord of zijn vernietigd (en daarmee overtreding van verbodsartikel 3.5, lid 4).

Het plangebied wordt door enkele exemplaren van de gewone dwergvleermuis gebruikt als foerageergebied en vliegroute. Doordat slechts enkele overvliegende vleermuizen zijn waargenomen en omdat in de omgeving voldoende alternatieven zijn om via de woonwijken en groenstructuren andere foerageergebieden en/of verblijfplaatsen te bereiken, is er geen sprake van een essentiële vliegroute en/of foerageergebied. Een afbreuk van dit leefgebied zorgt niet dat verblijfplaatsen in de omgeving ongeschikt worden.

Laatvlieger en rosse vleermuis

Het plangebied wordt door enkele rosse vleermuizen en laatvliegers gebruikt als vliegroute en foerageergebied. Beide soorten doorkruisen het plangebied om vervolgens via het zuiden te vertrekken. Het gaat hierbij om slechts enkele overvliegende exemplaren. In de omgeving zijn voldoende alternatieven aanwezig om via de woonwijken en groenstructuren andere foerageergebieden en/of verblijfplaatsen te bereiken. Hierdoor is er geen sprake van een essentiële vliegroute en/of foerageergebied. Een afbreuk van dit leefgebied zorgt niet dat verblijfplaatsen in de omgeving ongeschikt worden.

Volgens de Wet natuurbescherming is een ontheffing noodzakelijk voor het opheffen van de zomer- en paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuizen, echter stelt de provincie Noord- Brabant (bevoegd gezag), dat indien voldoende zorgvuldig wordt gehandeld, en wordt gemitigeerd volgens het kennisdocument 'gewone dwergvleermuis', een ontheffing niet noodzakelijk is.

Wet natuurbescherming

Artikel 3.5

1 Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrictlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.

2 Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.

3 Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.

4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.

5 Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrictlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

5 CONCLUSIE EN ADVIES VERVOLGSTAPPEN

In dit hoofdstuk is de conclusie en het advies opgenomen. Er is aangegeven of sprake kan zijn van een overtreding van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbeschermingen welke voorzorg- en mitigerende maatregelen noodzakelijk zijn. Indien een ontheffing noodzakelijk is, wordt dit aangegeven.

Vleermuizen

Doordat 2/3 van het dak van het blok Langenhof 22-26 ten tijde van het onderzoek al er af is gehaald en renoveert is, kon dit woningblok niet meer worden onderzocht op de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen. Met de sloop- en renovatiewerkzaamheden van de woningblokken aan de Koningin Emmastraat en Dokter Esseveldlaan gaan twee verblijfplaatsen verloren. Het gaat hierbij om één zomer- en paarverblijfplaats bij Koningin Emmastraat 9 en één zomerverblijfplaats bij Dokter Esseveldlaan 8. Bij het zomerverblijfplaats bij Koningin Emmastraat 9 gaat het om een zomerverblijfplaats van 3 exemplaren en een paarverblijfplaats van één exemplaar. In beide gevallen gaat het om verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis. De zomerverblijfplaats van Dokter Esseveldlaan 8 gaat het om één exemplaar.

Om te voorkomen dat er geen verbodsbepalingen worden overtreden, dient er voldoende zorgvuldig gehandeld, en gemitigeerd te worden. Om dit volgens regels te doen dient het kennisdocument van de gewone dwergvleermuis gevolgd te worden (Bij12, 2017). Voor dit project betekent dat:

Nog uit te voeren maatregelen

- De uitvoering van de maatregelen moet vastgelegd worden, in een ecologisch werkprotocol. In dit ecologische werkprotocol worden voorzorg- en mitigerende maatregelen toegelicht. Het gaat hierbij onder andere om:
 - Werken buiten de kwetsbare periode waarin de verblijfplaats wordt benut:
 - Het plangebied wordt gebruikt als zomerverblijf tijdens de gehele kraam- en paarperiode, Deze periode loopt van 15 mei tot 10 oktober. Binnen deze perioden mogen de huidige verblijfplaatsen niet worden aangetast of verstoord.

Reeds uitgevoerde maatregelen

- In het gebied zijn twee zomer- en paarverblijfplaatsen aanwezig (zie figuur 2), om de bebouwing waarin deze zich bevinden te slopen en te renoveren dient er een veelvoud aan vervangende verblijfplaatsen te worden aangeboden. Deze mitigerende maatregelen zijn 6 maart 2019 opgehangen in de directe omgeving van het plangebied.
 - In de regel wordt voor iedere verblijfplaats die verloren gaat vervangen door vier nieuwe verblijfplaatsen. Dit betekent dat er voor dit project 8 nieuwe paarverblijfplaatsen aangeboden dienen te worden.
 - Wij adviseren u om de VK WS 01 Vleermuizenkast aan te schaffen via vivara.nl (of een soortgelijke kast). Deze kasten dienen opgehangen in afstemming met een deskundig ecooloog, om de kans van slagen zo groot mogelijk te maken, en te voldoen aan de voorwaarden die gesteld worden aan de locatie.

LITERATUURLIJST

BTL Advies, 2019, Quickscan beschermde soorten Woonwijk Andel